

Halil İNALCIK

(1916-2016)

Dr. Levent AKYILDIZ

e-posta: leventtoraks@gmail.com

*Memorial Dicle Hastanesi
Göğüs Hastalıkları Bölümü*

20. yüzyıl sona ererken Cambridge Uluslararası Biyografi Merkezi (Cambridge International Biographical Center) Halil İnalçık'ı, dünyada sosyal bilimler alanında sayılı 2000 bilim adamı arasında göstermiştir. İnalçık; Türk, Amerikan, İngiliz, Sırp ve Arnavutluk akademilerine üye seçilmiştir.

Halil İnalçık'ın eserlerine bir bütün olarak bakıldığında onun Osmanlı tarihinin hemen hemen bütün dönemleri üzerine araştırmalar yaptığı ve bu araştırmalarında muazzam bir konu çeşitliliği olduğu görülür. İnalçık'ın eserleri temelde I) Siyasî Tarih II) Sosyal ve Ekonomik Tarih (kurumlar tarihi, devlet yapısı ve felsefesi, hukuk, ticaret, toplumsal tabakalar, üretim, vergi, bürokrasi, demografik yapı, şehir tarihi vb.) ve III) Sentez Eserleri (ki bu son grup da esas itibarıyla Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihini aydınlatmaya dönük çalışmaları kapsar) şeklinde gruplandırılabilir.

“Bugün dünya üniversitelerinde Halil İnalçık okunuyor ve okutuluyor. Onu dar anlamda bir “tarihçi” olarak düşünmek elbette yetersiz kalır. Bizzat tarih disiplinine şekil vermiş, kendi metodolojisini ve bilgi birikimini tarihçilik mesleğine kazandırmış bir kişi olarak İnalçık, bilim çevrelerinin üzerinde uzlaştığı seçkin bir isimdir. İnalçık ekolüne mensup yüzlerce öğrenci, sadece birincil kaynakları kullanma, belge ve arşivleri inceleme yönünden değil modern anlamda tarihe sosyo-ekonomik ve kültürel birçok cepheden bakabilme becerisini ondan öğrenmiştir. Yeni kuşak tarihçiler, Akdeniz, Osmanlı ve Balkan tarihi üzerindeki birçok yanlışın tashih edilmesini ona borçludur. Kitapları, sayısız makale ve ansiklopedi maddeleri, sosyal bilimciler için göz kamaştırıcı bir hazine mahiyetindedir. Halil İnalçık, bu sahanın en seçkin uygulayıcılarından biri. Dünya bilimine katkıları su götürmez. Çabalarının hedefi haline gelmiş konu üzerinde bize sadece tefekkür etmek düşer.”

Immanuel Wallerstein

Halil İnalçık hocamız Atatürk'ün kurduğu büyük müessese olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin ürünüdür ve o kurum da Halil İnalçık, Sedat Alp ve Ekrem Akurgal gibi hocalarla yerini bulan bir irfan ocağıdır. Amerika, Avrupadaki üniversiteler ve 20 yılı aşkın süre ordinaryüslük yaptığı Şikago Üniversitesi Halil Beyin yetiştirdiği öğrencilerle o dalda ün yapmıştır. Halil Hoca Türkiye’de eğitimin yokluklarına aldırmayan, büyük Batı dillerini ve İtalyancayı bile evinde öğrenerek araştırma yapan bir örnek kişiliktir.

İlber Ortaylı

Hayatınızda bir gün olsun tembellik ettiniz mi? “Bugün yataktan çıkmayacağım” dediniz mi mesela hasta olmadığınız halde?

Hayır. 72 kitabım var, çoğunu 80 yaşından sonra yazdım. Hâlâ hoca olarak faalim; yedi doktora öğrencim var. Geçen sene bazı yeni makalelerim çıktı. Bir şeye âşık oldunuz mu her şeyi unutursunuz işte. Uykunuzu, sıhhatinizi... Ama hedefe varmak için ömür, onun için de iyi sıhhat lazım. Doktorlarımıza çok şey borçluyum. 100’e vardım modern tababette yapılan keşifler sayesinde vardım⁽²⁾.

Günlük hayatta tarihle ilgili en sık yapılan hata nedir?

“Osmanlı İmparatorluğu” uydurma bir laftır. Osmanlı kendine imparatorluk demedi, “Devlet-i Aliye-yi Osmaniye” dedi. Yani Yüce Osmanlı Devleti. Aliye’nin a’sını da uzatmadan söyleyeceksiniz⁽²⁾.

Kaynaklar

⁽¹⁾ <http://www.inalcik.com/indexTr/default.asp>

⁽²⁾ <http://www.hurriyet.com.tr/100-yasindaki-bilge-halil-inalcik-bu-sikintili-devir-gececek-30053925>

Prof. Dr.Halil İnalçık hiç şüphe yok, bugün yaşayan Osmanlı tarihçilerinin en büyüğüdür. “Büyük” sıfatını, onun “Şair ve Patron” un giriş sayfasındaki biyografik notun ilk cümlesinde ifade edildiği gibi, “Osmanlı tarihinin duayenlerinden” biri anlamında kullanmıyorum. Elbette “duayen”dir Halil Hoca ama onun büyüklüğü, bir “duayen” in ima ettiği niceliksel anlamdan öte, Osmanlı tarihine ilişkin görkemli ve gözalıcı bir entelektüel birikimin niteliksel anlamda “büyüklüğü”dür.

Hilmi Yavuz⁽¹⁾

Halil İnalçık ismi çok kısa zamanda arşivlerin etkin kullanımı ve yorumlarla dünya tarihçileri arasında geçmeye başladı. Ondan evvel de arşiv kullanılıyordu. Halen de kullanılıyor. Fakat o arşivleri kullanmak için bulunduğun dünyaya sevgi, ilgi, soğukkanlılık ve yöntem gerekir. Herhangi bir konuda araştırma yaparken senkronoloji dediğimiz eşzamanlılık yöntemine başvurmak, Roma İmparatorluğundan beri kurumları araştırmak Halil Hocanın getirdiği yöntemlerdir.

